

DOI: [10.32702/2307-2156-2019.10.46](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2019.10.46)

УДК 35.07:005.(075); 368.01

О. В. Клименко,

*головний спеціаліст відділу захисту прав споживачів департаменту страхового регулювання та нагляду Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг
ORCID:0000-0002-8211-5965*

НАУКОВІ І ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВОГО РИНКУ

O. V. Klymenko

*Principal specialist of the Consumer Protection Department of the Insurance Regulation and Supervision
Department of the National Commission for the State Regulation of Financial Services Markets*

SCIENTIFIC AND APPLIED ASPECTS OF STATE REGULATION OF INSURANCE MARKET ACTIVITIES

На прикладі страхового ринку проаналізовано систему державного управління (у формі регулювання) ринками небанківських фінансових послуг. Підтримана аргументами позиція науковців, які вважають, що поняття "страховий ринок" є більш широким і узагальнюючим визначенням ніж "ринок страхових послуг". Страховий ринок виконує декілька додаткових функцій крім надання посередницьких страхових послуг. Але допустимо, а іноді і доцільно, при розгляді питань державного управління, регулювання ринків небанківських фінансових послуг використання як одного, так і другого визначення. Розглянуто особливості і тенденції розвитку ринку страхування в Україні. Недоліками страхового ринку є недостатній рівень відповідальності деяких страхових компаній щодо виконання зобов'язань перед страхувальниками за договорами страхування, низька довіра громадян України до страховиків, слабкий попит на страхові послуги, недостатня регіональна розгалуженість і місткість страхового ринку та інші. Ці недоліки вказують на необхідність активізації держави у напрямі підвищення ефективності державного регулювання страхового ринку. Наведені конкретні приклади діяльності на страховому ринку недобросовісних компаній, які використовують страхування, як засіб ухилення від сплати податків. Регулятор ринку страхування не повною мірою захищає інтереси як страхувальників, так і інтереси держави. Розглянуті особливості нових Законів України, які стосуються внесення змін до деяких законодавчих актів щодо розширення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг і захисту споживачів фінансових послуг. Удосконалення законодавства передбачає скорочення кількості регуляторних та контролюючих органів на ринках небанківських фінансових послуг. Запроваджена відповідальність фінансових установ за порушення прав споживачів фінансових послуг. Уповноваженим органам надано право застосовувати до суб'єктів господарювання заходи впливу та накладати на посадових осіб адміністративні стягнення. Завдяки підвищенню ефективності державної регуляторної політики, розширенню і посиленню механізмів державного регулювання та нагляду, має бути припинена діяльність недобросовісних та неплатоспроможних компаній на фінансових ринках України. Узагальнені зауваження щодо нових законів і запропоновані пропозиції для розгляду. Висловлено сподівання, що прийняття нових законів є позитивним кроком на шляху удосконалення нормативно-

правової бази щодо ринків страхування. Слід очікувати позитивного впливу цих законів також на ефективність регулювання державними органами ринків небанківських фінансових послуг.

On the example of the insurance market, the system of public administration (in the form of regulation) by the markets of non-banking financial services is analyzed. The arguments are supported by the position of scientists who believe that the concept of "insurance market" is a broader and more general definition than "market of the insurance services". The insurance market performs several additional functions in addition to providing intermediary insurance services. But it is permissible, and sometimes even expedient, when considering issues of public administration, regulation of non-banking financial services markets, the use of both one and the second definition. The features and development trends of the insurance market in Ukraine are considered. The disadvantages of the insurance market are the low level of responsibility of some insurance companies in fulfilling obligations to policyholders under insurance contracts, low confidence of Ukrainian citizens in insurers, weak demand for insurance services, insufficient regional branching and capacity of the insurance market, and others. These shortcomings indicate the need to activate the state in the direction of increasing the efficiency of regulation of the insurance market. Concrete examples of activities in the insurance market of unscrupulous companies that use insurance as a means of tax evasion are given. The insurance market regulator does not fully protect the interests of both policyholders and the state. The features of the new laws of Ukraine regarding amendments to some legislative acts to expand the functions of state regulation of financial markets and protect consumers of financial services are considered. Improving legislation provides for a reduction in the number of regulatory authorities in the non-banking financial services markets. The responsibility of financial institutions for violating the rights of consumers of financial services has been introduced. The authorized bodies have the right to apply measures of influence to business entities and impose administrative penalties on officials. Due to increasing the effectiveness of state regulatory policy, expanding and strengthening mechanisms of state regulation and supervision, unscrupulous and insolvent companies should be discontinued in the financial markets of Ukraine. Comments on new laws are summarized and suggestions are given for consideration. It was hoped that the adoption of new laws was a positive step towards improving the regulatory framework for insurance markets. One should expect a positive impact of these laws on the effectiveness of government regulation of non-banking financial services markets.

Ключові слова: економіка; держава; ринки фінансових послуг; страхування; законодавство; управління; регулювання; проблеми; розвиток.

Key words: economy; state; financial services markets; insurance; legislation; management; regulation; problems; development.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими чи практичними завданнями. Державне управління в Україні передбачає збереження і розвиток кожної структури у побудові держави, у тому числі фінансової сфери, та забезпечує функціонування і рух усіх структур у заданому напрямі. Складовою державного управління є публічне управління та адміністрування [1,2]. Одним із механізмів державного управління є державне регулювання, завдання якого полягає в упорядкуванні, створенні сприятливих умов для спрямування руху об'єкту у напрямку ефективності його діяльності. Зазначене повною мірою відноситься до державного регулювання одного із секторів фінансової сфери, а саме до ринків небанківських фінансових послуг, до страхового ринку.

При визначенні напрямів розвитку державного управління, регулювання ринків небанківських фінансових послуг, у тому числі сегменту надання страхових послуг, перш за все необхідно визначитись з їх класифікацією. Найпоширеніші визначення страхового ринку розглянуто, наприклад, у статті [3]. У цій роботі надані пропозиції щодо удосконалення класифікації страхового ринку із врахуванням економічної ситуації в країні, членства держави у світовій організації торгівлі (СОТ), діяльності регулятора, яким до 2019 року була Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). До сказаного слід додати, що на реалізацію державної стратегії відносно регулювання страхового бізнесу впливають такі чинники, як стратегія розвитку України у напрямі повноправного членства у Європейському Союзі (ЄС) та необхідність приведення законодавчої бази до стандартів ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. У багатьох літературних джерелах поняття "страховий ринок" і "ринок страхових послуг" ототожнюються. Автором статті [3] висловлена підтримка правомірної, на наш погляд, позиції, згідно з якою "страховий ринок" є більш загальним, ширшим поняттям, ніж "ринок страхових послуг", оскільки діяльність страховиків не обмежена лише наданням страхових послуг страхувальникам, а також включає формування та розміщення страхових резервів, інвестування і т.п. Ринок страхових послуг стосується лише відносин купівлі-продажу послуг зі страхового захисту і поєднує інтереси страхувальників з пропозиціями страховиків [4]. Саме на ринку страхових послуг, який складає основу страхового ринку, кошти страхувальників акумулюються і перетворюються на інвестиційний капітал страхових компаній. З тим, що страховий ринок структурно є більш об'ємною інституцією, яка виконує ще декілька функцій крім надання посередницьких страхових послуг, варто погодитись. Але при цьому є допустимим, а іноді і доцільним під час розгляду окремих функцій або механізмів державного регулювання ринків фінансових послуг використання обох термінів чи будь якого з них у залежності від особливостей конкретних питань. У роботах [4-5] та інших підкреслюється, що система державного регуляторного впливу вимагає чіткої законодавчої конкретизації та унормувань поняття "державне регулювання ринку страхових послуг", чіткого визначення об'єкта такого реагування.

Мета статті полягає у наступному. Трансформація економіки України у напрямі співробітництва з державами, які входять до Європейського Союзу (ЄС), вимагає корегування системи державного регулювання сфери ринків небанківських фінансових послуг, перш за все шляхом удосконалення законодавчої бази. Для цього потрібно виявити і проаналізувати вади функціонування цих ринків і на підставі висновків надати пропозиції по удосконаленню відповідних нормативно-правових актів. Матеріали даної статті націлені на сприяння досягненню зазначеної мети і доповнюють рекомендації щодо вирішення тактичних цілей на цьому шляху, які запропоновані у наших статтях [6-8].

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічним завданням державного регулювання ринку страхових послуг є запобігання протиправним, негативним явищам на страховому ринку України через вдосконалення законодавчої бази перш за все у напрямі посилення гарантій страхової безпеки громадянам України, які є споживачами страхових послуг. Заходом впливу є продовження оптимізації страхового ринку шляхом анулювання ліцензій, виключення із реєстру та ліквідації чи обмеження напрямів діяльності фінансово неспроможних і недобросовісних структур. Скорочення чисельності ненадійних суб'єктів на цьому ринку сприятиме зміцненню його стану у цілому і підвищенню довіри населення.

Аналізуючи причини і факти, на підставі яких у 2019 році рішеннями Нацкомфінпослуг анульовано ліцензії у деяких страхових компаній (СК) наведемо такі приклади. Під час проведення перевірок діяльності СК "Саламандра" та "Дім Страхування" регулятором було виявлено більше шести імовірних порушень законодавства. Так, у страховій компанії "Дім Страхування" - це, нібито, непокриття страхових резервів. Деякі порушення, на погляд Нацкомфінпослуг, стосуються процедури страхування, а також виплат страхового відшкодування, у той час, як настання страхових випадків не було підтверджено відповідними документами. Страхова компанія, за висновками перевіряючих, виплачувала страхові відшкодування при тому, що у договорах такі виплати не передбачались. Неправомірні, як вважає Нацкомфінпослуг, виплати страхового відшкодування мали місце також у діяльності СК "Саламандра". Типовим порушенням були неправомірні відшкодування за неповернені кредити, які були попередньо застраховані. Подібні схеми традиційно полягають у тому, що кредити, які отримують певні структури, страхуються, потім ці кредити не повертаються, а далі страхова компанія виплачує страхові відшкодування. Тобто страхування використовують, як інструмент податкової "оптимізації". Доволі часто схожі оборудки, метою яких найчастіше є ухилення від сплати податків, стають предметом розслідування правоохоронних органів України. Зрозуміло, що задіяні у таких операціях компанії оскаржують висновки перевіряючих і регулятора у судах, які відповідно до законодавства приймають остаточно рішення. Наведені вище приклади, опубліковані у ЗМІ. У даній статті вони розглянуті виключно у плані обговорення випадків, що трапляються на страховому ринку.

У 2018 році близько 40 страхових компаній в Україні було позбавлено ліцензій з причини невиконання зобов'язань перед страхувальниками. Відносно велика кількість порушників, яких виявила і позбавила ліцензій Нацкомфінпослуг, з одного боку свідчить про наявність боротьби регулятора з неправомірною діяльністю недобросовісних компаній на страховому ринку. З іншого боку, типові, найбільш поширені порушення відомі органам державної влади вже протягом багатьох років, але необхідних заходів щодо виключення можливості використання незаконних операцій зі страхування-перестрахування з метою ухилення від оподаткування на законодавчому рівні не було вжито. Такий висновок певним чином характеризує ступінь ефективності державного управління (регулювання) ринків небанківських фінансових послуг, у тому числі і ринків страхування. На це зверталася увага у наших публікаціях [7,9].

До неплатоспроможності і нездатності виконувати зобов'язання перед страхувальниками часто призводить демпінг щодо розміру страхових премій за послуги, до якого вдаються деякі недобросовісні страхові компанії. Страхова премія має забезпечувати покриття страховою компанією витрат, пов'язаних із виконанням своєї діяльності, а також створювати підґрунтя для виконання зобов'язань зі страхових виплат у разі необхідності. Цей постулат є відомим і науково обґрунтованим [4]. Але випадки застосування недобросовісними СК штучно занижених, демпінгових страхових премій на страховому ринку України не є виключенням. Саме тому мають бути розроблені і запроваджені на практиці ефективні механізми запобігання цим явищам. Аналіз досвіду діяльності страхового ринку свідчить, що контроль у цьому напрямі з боку регулятора треба посилювати, а терміни

реагування на виявлені порушення скоротити. Контроль за платіжною політикою страхової компанії і платіжною дисципліною повинен мати пріоритетний характер для державного регулятора.

Показником надійності страхових компаній є відношення валових страхових виплат до валових страхових премій. Простіше, рівень виплат страхових відшкодувань протягом майже десяти останніх років на ринку страхових послуг в Україні страхування відповідальності автовласників ОСЦПВ [4] було і залишається найпоширенішим страховим продуктом. У структурі валових та чистих страхових премій страхових компаній України найбільша питома вага належить (припадає) саме автострахованню (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка"). При цьому, як показано у статті [10], відносний рівень виплат страховими компаніями, наприклад за 2016 рік, дуже різний і знаходиться у діапазоні від мінімальної величини 11.7% у страхової компанії "Юнівес" до 54.9% у СК "РЗУ Україна". У компанії ОРАНТА, ПРОВІДНА, ТАС СГ та ще деяких рівень виплат становив 34,9; 43,6; 37,3 відсотків. Вважається [7], що страхова компанія є надійною, коли це відношення перевищує 40%. Наприклад, якщо на страховому ринку "автоцивілки" у компанії рівень виплат нижчий за 30 % зібраних премій, то виникає підозра, що вона вишукує підстави для того, щоб не сплачувати автовласникам відшкодування за збитки внаслідок дорожньо-транспортних пригод. У разі, коли рівень виплат перевищує 60%, сама СК опиняється на межі збитковості, оскільки їй не вистачає ресурсів для формування страхових резервів. СК вже не може гарантувати забезпечення інтересів страхувальників. Регулятор має відстежувати ситуацію на ринку автострахування і заходами впливу попереджувати виникнення загрози інтересам споживачів страхових послуг.

Практика свідчить також, що деякі страхові компанії, намагаючись перемогти у конкурентній боротьбі за клієнтів на ринку надання послуг, перевищують розумний рівень винагороди страховим агентам. Згідно з експертними оцінками розмір економічно обґрунтованих виплат цим посередникам не повинен перевищувати 30% від суми страхової премії. Але нині нерідко СК сплачують страховим агентам від 40 до 80% страхової премії, що суттєво перевищує витрати агентів на виконання посередницької роботи. Очевидно, що завищені виплати посередникам послаблюють фінансовий стан страхових компаній і у результаті можуть призвести до неплатоспроможності СК. Мотиви такої поведінки потужних страхових компаній, яким не загрожує банкрутство, полягають, скоріше за все, у намаганні ухилитися від сплати податків. Фінансово слабкі компанії навмисно йдуть на завищені виплати посередникам в надії, що завдяки цьому збільшать кількість залучених до себе клієнтів і надходження фінансів у вигляді страхових премій. Подібна тактика на ринку страхових послуг у більшості випадків не виправдовується. В результаті СК припиняють виконувати зобов'язання по страховим виплатам, страждають страхувальники.

Відповідальність страховиків за негативні результати і наслідки діяльності на ринку, за невиконання фінансових зобов'язань перед страхувальниками необхідно посилити. Сподівання на те, що ці питання будуть вирішені завдяки спрацюванню фактору саморегулювання страхового ринку без законодавчо визначеного на державному рівні регулятивного впливу поки що не виправдовується. Значна кількість скарг у сфері страхування, які надходять до регулятора і потребують врегулювання (бажано досудового), стосується конфліктів, учасниками яких є власники автомобілів, завезених в Україну без розмитнення (так званих "євробляхів"). По-перше, "євробляхи" здебільшого не застраховані або застраховані з порушеннями українського законодавства. По-друге, фактичні власники "євроблях" найчастіше невідомі і недоступні до взаємодії у разі виникнення страхових випадків. Пов'язані з цим питання повною мірою законодавством не урегульовані і потребують відповідного унормування. Наведемо конкретні приклади.

При врегулюванні відносин страхових компаній та страхувальників/скаржників, які є власниками "євроблях" чи потерпілими у визначенні Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів" від 01.07.2004 р. № 1961-ІУ [11] і зазнали матеріального збитку внаслідок дорожньо-транспортної пригоди за участю "євроблях", учасники спору керуються, зазвичай, окрім цього Закону про ОСПЦВ ще й Митним Кодексом України. При цьому, якщо винуватцем дорожньо-транспортної пригоди був водій "євробляхи", то потерпілій стороні, зазвичай, дуже важко отримати страхове відшкодування. Причина полягає у тому, що власників "євроблях" за кордоном знайти практично неможливо. Буває і так, що водій "євробляхи", якщо він є винуватцем дорожньо-транспортної пригоди (страхового випадку), кидає автомобіль і зникає, втікає, намагаючись уникнути відповідальності і відшкодування потерпілим. Це ще більше ускладнює ситуацію. Ввозяться зазначені транспортні засоби на територію України або власниками, або ж посередниками, тимчасово (строком на 1 рік) та із зобов'язанням зворотного вивозу, а керують зазначеними транспортними засобами, як правило, фізичні чи юридичні особи, яким видано дозвіл (доручення) на керування. В той же час, згідно з пунктом 4 статті 380 Митного Кодексу України тимчасово ввезені транспортні засоби особистого користування можуть використовуватися на митній території України виключно громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну. З огляду на вищезазначене, деякі страхові компанії відмовляють у виплаті страхового відшкодування потерпілим, посилаючись на норму Митного Кодексу, тобто посилаючись на те, що керування транспортним засобом було не правомірним, хоча транспортний засіб, так звана "євробляха", є забезпеченим відповідно до Закону про ОСПЦВ (водії мають поліс ОСПЦВ).

З метою упередження непорозуміння у подібних ситуаціях Україна уклала з деякими державами спеціальні угоди. Так, згідно з пунктом 1 статті 13 Договору між Україною і Литовською Республікою від 17.12.93 № 3737-12 про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах (далі - Договір) документи, які були на території однієї з договірних сторін складені або засвідчені судом або офіційною особою (постійним перекладачем, експертом та інші) у межах їх компетенції та встановленою формою і завірені гербовою печаткою, приймаються на території іншої договірної сторони без будь-якого іншого засвідчення. Згідно із пунктом 2 статті 31 Договору, право власності на транспортні засоби, які підлягають внесенню до державних

реєстрів, визначається законодавством договірної сторони, на території якої знаходиться орган, який реєстрував транспортний засіб. Відповідно до пункту 3 статті 31 Договору, виникнення та припинення права власності або іншого речового права на майно визначається законодавством сторони, на території якої майно знаходилось в момент, коли мали місце дія або інші обставини, що стали підставою виникнення чи припинення такого права.

Таким чином цей Договір знімає питання щодо використання документів, підтверджуючих право власності на ввезені в Україну "євробляхи" із Литви, відповідно під час їх страхування і у разі страхових випадків. Очевидно, що подібні угоди доцільно підписати також з іншими постачальниками в Україну "євроблях".

У більшості монографій, статей на тему публічного управління і регулювання ринків небанківських фінансових послуг зазначається, що в Україні на недостатньому рівні ефективності знаходяться механізми захисту прав споживачів послуг і обґрунтовується необхідність посилення дієвості захисту. По відношенню до ринку страхування і не тільки ця теза була висловлена також у наших статтях [6-9] та інших, а головне відображена у Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг" [12]. Цей Закон наділяє новими повноваженнями і тим самим розширює владні можливості регуляторів ринку фінансових послуг, у тому числі небанківських, незалежно від того, хто буде виконувати функції регулятора - Нацкомфінпослуг чи НБУ. В той же час слід зауважити, що на погляд окремих юристів низка питань відносно захисту прав споживачів фінансових послуг та взаємовідносин регуляторів залишаються нерегульованими. Але прийняття цього Закону України і Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" [13] є безумовно позитивними кроками на шляху покращення нормативно-правової бази функціонування ринків фінансових послуг України.

У пояснювальній записці до проекту Закону України [12] на етапі його обговорення було наголошено, що законодавство, яке визначає регуляторів ринків фінансових послуг (НБУ, Нацкомфінпослуг, НКЦПФР), не наділяє їх повноваженнями захисту прав споживачів. Тому інтереси споживачів цих послуг нібито лишаються поза межами захисту державою. З такою тезою можна повністю не погодитись, а якщо погодитись, то частково. Скоріше навпаки, регулятори недостатньо захищають інтереси держави на фінансових ринках. Безумовно захищають, але без максимальної ефективності. Додамо, що більш активно та результативно інтереси держави і споживачів фінансових послуг мають захищати не тільки регулятори, а і правоохоронні структури, суди.

У зауваженнях до проекту Закону України [12] слушно зазначено, що невід'ємною частиною ефективних і прозорих ринків фінансових послуг є грамотність в економіці та освіченість їх споживачів. Невисокий рівень фінансової грамотності значного прошарку громадян України провокує створення недобросовісними гравцями на ринках небезпечних ситуацій для споживачів послуг. Сказане у першу чергу стосується сфери кредитування банками та іншими фінансовими установами фізичних осіб для придбання товарів (робіт, послуг) та для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю. Мова йде про так звані мікрокредити. Нерідко в наслідок недостатньої інформації, наданої споживачеві під час укладання кредитних договорів, кредитотримувачі не до кінця розуміють і оцінюють реальну вартість споживчого кредиту. Закон України [12] частково вирішив деякі питання у зазначеній проблемі і тому забезпечив позитивні зрушення у сфері, що розглядається, але робота у напрямі усунення прогалів у законодавстві потребує продовження [7-9].

Важливо, що Закон України [12] запроваджує відповідальність фінансових установ за порушення прав споживачів фінансових послуг. Так, уповноваженим органам надається право застосовувати до фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, які надають фінансові послуги, заходи впливу та накладати на посадових осіб юридичної особи або фізичних осіб-підприємців адміністративні стягнення. Певні порушення прав споживачів фінансових послуг визначені як склад адміністративного правопорушення і ці норми тепер передбачені у відповідному Кодексі України. Можна очікувати позитивного впливу Законів України [12-13] на ефективність регулювання державними органами ринків небанківських фінансових послуг.

Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг" [13] певним чином вплине на конкуренцію між банківським і страховим бізнесом, яка посилювалась в останні роки. Той факт, що згідно з цим Законом НБУ стає регулятором страхового ринку схоже буде сприяти об'єднанню у тій чи іншій формі банківського і страхового бізнесу. Такі об'єднання забезпечуватимуть одночасно банківські і страхові послуги. На погляд автора статті [10], і з цим слід погодитись, що коли банки створюють дочірні, підконтрольні страхові компанії, а СК беруть участь у банківських структурах, то у результаті виключається конкуренція на страховому ринку. Відбувається по суті концентрація капіталу і бізнесу, а саме об'єднання якимось чином банківських і страхових капіталів та структур у єдину узагальнену систему прийняття господарських рішень щодо надання банківських і страхових послуг. Оскільки мова йде про об'єднання і зосередження під єдиним контролем бізнесу страхових компаній і банків, які спеціалізуються на наданні страхових послуг, тобто об'єднання суб'єктів, які працюють на одному страховому ринку, то за напрямом таку форму концентрації слід визначати горизонтальною.

При аналізі Закону України [13] слід звернути увагу на такий нюанс. На стадії обговорення і розгляду альтернативного проекту у назвах законопроектів використовували одночасно терміни "*функцій з державного управління ринків фінансових послуг*" і "*функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг*". Це свідчить, що законодавці, народні депутати України, розуміють і розглядають визначення "*державне управління*" і "*державне регулювання*" як тотожні, або як майже тотожні поняття. Але в остаточній редакції Закону України [13] зупинилися на визначенні "державне регулювання".

Закони України [12-13] ухвалені Верховною Радою України майже одночасно. Обидва вони спрямовані, крім вже сказаного, на уніфікацію законодавчої бази, на розширення інформованості суспільства відносно ситуації

на ринках небанківських фінансових послуг, посилення контролю за діяльністю учасників цих ринків і якістю послуг, які надаються, посилення відповідальності суб'єктів ринку. Все це створює умови для виникнення ефекту синергії щодо посилення захисту споживачів небанківських фінансових послуг і, зокрема, ефективності державного регулювання страхового ринку.

Висновки. Критично розглянуто концептуальні положення системи державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг на прикладі страхового ринку. Показано, що на нинішньому етапі розвитку фінансового сектору економіки України державне регулювання цих послуг базується на демократичних принципах і механізмах впливу регулятора на суб'єктів ринку. Визначено головні проблеми страхового ринку та наведені конкретні приклади діяльності недобросовісних компаній, які використовують страхування як засіб ухилення від сплати податків. Проаналізовано напрями удосконалення законодавства, націлені на посилення захисту споживачів небанківських фінансових послуг. Запропоновано підходи щодо підвищення ефективності державного регулювання страхового ринку.

Список літератури.

1. Бакуменко В.Д., Бондар І.С., Горник В.Г., Шпачук В.В. Особливості публічного управління та адміністрування: навч. пос. Київ, 2016. 256 с.
2. Бондар І.С., Горник В.Г., Кравченко С.О., Кравченко В.В. Політика в публічному управлінні: навч. пос. Київ, 2016. 200 с.
3. Шолойко А.С. Страховий ринок України: підходи до його класифікації// <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/161/143>.
4. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: сутність, тенденції та шляхи розвитку: автореф. дис. докт. екон. наук: спец. 08.00.08. Київ, 2010. 33 с.
5. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія: монографія. Київ, 2009. 283 с.
6. Клименко О.В. Розвиток системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні. *Економіка України*. 2014. №5. С.58-69.
7. Клименко О.В. Закономірності розвитку ринків небанківських фінансових послуг в Україні. *Фінанси України*. 2014. №6. С.80-94.
8. Клименко О.В. Напрями вдосконалення регулювання ринку страхування. *Економіка України*. 2019. №7-8. С.55-69.
9. Клименко О.В. Проблеми ринків небанківських фінансових послуг в Україні і шляхи їх вирішення. *Економіка і держава*. 2014. №7. С.102-107.
10. Золотарьова В.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринку страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. №11. С.413-420.
11. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: Закон України від 1 липня 2004 р. № 1961-IV/Верховна Рада України: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15> (дата звернення: 27.09.2019).
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: Проект Закону від 06.09.2019 №1085-1, Закон прийнято 20.09.2019 на 2 сесії ІХ скликання Верховної Ради України (готується на підпис): https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66720 (дата звернення 30.09.2019).
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Проект Закону від 06.09.2019 №1069-2, Закон прийнято 12.09.2019 на 2 сесії ІХ скликання Верховної Ради України (готується на підпис): https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66723 (дата звернення 30.09.2019).

References.

1. Bakumenko, V.D. Bondar, I.S. Hornyk, V.H. and Shpachuk, V.V. (2016), *Osoblyvosti publichnoho upravlinnia ta administruvannia* [Features of public administration and administration], Kyiv, Ukraine.
2. Bondar, I.S. Hornyk, V.H. Kravchenko, S.O. and Kravchenko, V.V. (2016), *Polityka v publichnomu upravlinni* [Politics in public administration], Kyiv, Ukraine.
3. Sholojko, A.S. (2014), "The Ukrainian insurance market: approaches to its classification", available at: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Economica/article/viewFile/161/143> (Accessed 15 Oct 2019).
4. Hamankova, O.O. (2010), "Ukrainian Insurance Market: Essence, Trends and Development Paths", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv, Ukraine.
5. Hamankova, O.O. (2009), *Rynok strakhovykh posluh Ukrainy: teoriia, metodolohiia* [Ukrainian Insurance Market: Theory, Methodology], Kyiv, Ukraine.
6. Klymenko, O.V. (2014), "Development of a system of regulation of non-banking financial services markets in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, Vol. 5, pp.58-69.
7. Klymenko, O.V. (2014), "Regularities of development of non-bank financial services markets in Ukraine", *Finansy Ukrainy*, vol.6, pp.80-94.
8. Klymenko, O.V. (2019), "Areas of improvement of regulation of the insurance market. financial services in Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 7-8, pp.55-69.
9. Klymenko, O.V. (2014), "Problems of non-banking financial services markets in Ukraine and ways to solve them", *Ekonomika i derzhava*, vol. 7, pp.102-107.

10. Zolotar'ova, V.V. (2017), "Key trends and priorities for the development of the insurance market in Ukraine", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol.11, pp.413-420.
11. Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On Compulsory Insurance of Civil Liability of Land Vehicle Owners", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1961-15> (Accessed 15 Oct 2019).
12. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law "On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Protection of Consumers of Financial Services", available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66720 (Accessed 15 Oct 2019).
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Draft Law "On Amendments to Some Legislative Acts of Ukraine Regarding Improvement of Functions on State Regulation of Financial Services Markets", available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66723 (Accessed 15 Oct 2019).

Стаття надійшла до редакції 20.10.2019 р.